

Beslut

**efter granskning av elevers tillgång till läroböcker och
andra läromedel i grundskolan vid Toftaskolan SO 1 i
Ängelholms kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en granskning på Toftaskolan SO 1 avseende verksamhetens kvalitet gällande elevers tillgång till läroböcker och andra läromedel i grundskolan.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se Bilaga 3). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar eller låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Skolinspektionen bedömer att Toftaskolan SO 1 i Ängelholms kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom det granskade området. Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Skolinspektionens bedömning

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Bedömningsområden
Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel. • Sammanhang, progression och ämnesintresse • Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen • Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov • Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid
Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel. • Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel • Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel • Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel • Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Skolinspektionen bedömer att Toftaskolan SO 1 i Ängelholms kommun i hög utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, observationer av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Sammanhang, progression och ämnesintresse

Granskningen visar att läroböcker och andra läromedel används för att skapa sammanhang och överblick över de ämnen och moment som eleverna läser. Därutöver visar granskningen att det finns ett medvetet arbete gällande läroböcker och andra läromedel som möjliggör progression i elevernas lärande samt bidrar till att eleverna vill lära sig mer.

I intervjun med lärare framkommer att lärarna säkerställer att de använder aktuella och relevanta läroböcker för att samplanera och strukturera undervisningen. Eleverna har tillgång till läroböcker i samtliga teoretiska ämnen antingen genom egna exemplar eller genom klassuppsättningar.

Lärare uppger att undervisningen baseras på ett tydligt gemensamt innehåll som skapar sammanhang i såväl lektioner som moment.

Lärarhandledningar stödjer och underlättar lärarnas arbete med planering av undervisning på både kort och lång sikt. Lärarna använder läroböcker för att väcka elevers intresse för ämnet. Exempelvis får elever i inledningen av ett nytt område i ämnet teknik ge förslag på vad de tror grundläggande tekniska föremål så som skruven och kilen kan användas till. Lärare uppger dessutom att illustrationerna i läroboken för naturorienterande ämnen väcker elevers nyfikenhet i inledningen av nya områden. Lärare ger även exempel på att elevers intresse väcks i samhällsorienterande ämnen då samtal förs i helklass om elevers förkunskaper i samband med att lärobokens texter bearbetas. Utöver läroböckerna, som utgör stommen i undervisningen, använder lärare laborativa lärverktyg och skönlitteratur i syfte att förstärka elevers intresse för ämnet.

Av intervjuer med rektorn och lärare, samt av dokument som begärts in från huvudmannen, framgår att lärare ställer läroböckernas utformning i relation till elevers läsförmåga, bland annat genom ett kollegialt språk- och läsutvecklande arbete. Exempelvis ser lärare över hur läroböcker i ämnet svenska gynnar elevers läsutveckling. Lärare uppger att de inte ser några skillnader mellan hur flickor respektive pojkar tar till sig innehållet i läroböcker. Lärare har dock funnit en skillnad i att pojkar visar ett större intresse vid arbete med dator jämfört med när de arbetar i läroboken. Rektorn uppger att det inte framkommer några återkommande könsskillnader i elevers kunskapsresultat, mer än små fluktuationer enstaka läsår.

Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen

Granskningen visar att lärarna ger eleverna ändamålsenliga instruktioner hur de ska använda läroboken eller andra läromedel på lektioner och för att få överblick över ämnets områden.

Av intervjun med lärare framgår att lärarna tydliggör innehållet i läroböckerna och instruerar eleverna att använda dessa. Lärare uppger att de tillsammans med eleverna går igenom lärobokens rubriker i samband med att de arbetar med nya områden för att läroboken ska kunna fungera som ett stöd i elevens lärande. Lärare ger också instruktioner kring hur elever ska navigera i läroböcker genom att regelbundet utgå från olika typer av texter och begrepp så som kapitel och underrubriker. Med läroboken som utgångspunkt får elever dessutom lära sig vad som skiljer innehållet i olika ämnen åt samt hur läroböckers faktarutor och bildtexter kan fungera stödjande i lärandet.

Elever beskriver i intervjun att lärare med hjälp av projektorn visar vilka olika delar lärobokens kapitel innehåller och att de brukar ha gemensam läsning i läroboken. Därefter får eleverna arbeta enskilt eller i par med arbetsuppgifter kopplade till det aktuella kapitlet. Eleverna uppger även att lärare visar att matematikläroboken innehåller förklarande exempel med en viss bakgrundsfärg. I intervjun berättar lärare att eleverna får kunskap om vem som är lärobokens författare och illustratör genom att läraren exempelvis visar var dessa personers namn står. Lärare ger dessutom exempel på att de förklarar vad som avses med begrepp som exempelvis "att rita" för att lärobokens instruktioner ska bli tydliga och kunna vägleda eleverna.

Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov

Granskningen visar att lärare använder anpassade läroböcker och andra läromedel, vilket ger eleverna möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar.

Av intervjun med lärare framgår att läroböcker underlättar för lärarna att möta elevernas individuella behov och förutsättningar genom att läroböckerna är nivåanpassade. I lärarintervjun framkommer exempelvis att det i matematik, svenska och engelska finns olika nivåer som eleverna får arbeta med. Elever och lärare uppger att läroboken i matematik innehåller uppgifter där prickar symboliserar svårighetsgraden på respektive uppgift. I läroböcker i ämnet svenska erbjuds elever läsa olika långa texter, samtidigt som texterna trots olika omfång berör samma område inom ämnet. Lärare uppger att de med hjälp av läroböckernas lärarhandledningar lättare kan bryta ner innehållet och erbjuda elever fler typer av utmaningar.

Elever uppger att de elever som behöver stöd får träna på att ljuda och läsa lättare texter i läroböcker i ämnet svenska. Lärare berättar att de använder läroböcker för att möta elever i behov av stöd likaväl som elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling. Exempelvis får elever på olika nivåer inom ett samhällsorienterande ämne utveckla kunskaper genom att i

läroboken läsa om olika fenomen utifrån olika svårighetsgrad. Med utgångspunkt i det lästa får eleverna sedan föra samtal tillsammans utifrån den kunskapsnivå de befinner sig på. Med hjälp av läroboken i matematik får eleverna träna strategier de har användning för längre fram. Eleverna ges även möjlighet att arbeta på en grundläggande nivå tills kunskaperna är befästa. Vidare framkommer att lärare använder läroböcker på ett varierande sätt så att eleverna har möjlighet att utveckla kunskaper både enskilt och tillsammans. Lektionerna innehåller exempelvis genomgångar med hela gruppen utifrån läroboken och att eleverna i slutet av lektionen under lärarens ledning reflekterar över vad de lärt sig.

Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid

Granskningen visar att eleverna har tillgång till och ges möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid, till exempel vid läxor och under studiestöd i skolan.

Lärare uppmuntrar eleverna att använda läroböckerna utanför lektionstid för att befästa kunskaper och för att gå tillbaka till det som läraren belyst i undervisningen. Lärare uppger i intervjun att eleverna regelbundet har läxor i sina läroböcker med fokus att stärka läsning och läsförståelse. Lärare berättar dessutom att alla elever erbjuds små papperskort från lärobokens kopieringsunderlag för att öva begrepp hemma. I intervjun uppger rektorn att eleverna, utöver möjligheten att ta hem läroböcker vid läxläsning, även har tillgång till läroböcker under studiestöd som organiseras av skolan för att skapa mer likvärdiga förutsättningar för eleverna.

Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.

I intervjuer med rektorn och lärare framkommer att rektorn ser till att det finns avsatta medel för att köpa in läroböcker som behövs i undervisningen i samtliga teoretiska ämnen. Rektorn och en lärare med särskilt ansvar för läroböcker gör lektionsobservationer med fokus på undervisningen, där läroboken utgör en av delarna. Av Skolinspektionens observation av den fysiska lärmiljön med fokus på läroböcker och andra läromedel framkommer att det finns egna exemplar och klassuppsättningar av läroböcker i klassrummen. Läroböckerna finns tillgängliga för eleverna genom att eleverna har egna exemplar i bland annat matematik och svenska. En majoritet av böckerna finns i elevernas lådor samt i skåp i gemensamma utrymmen.

Rektorn leder arbetet med gemensamma målsättningar för en enhetlig undervisning. Lärare uppger i intervjun att en överenskommelse inom

skolans läs- och språkutvecklande arbete är att utveckla elevers läsförståelse i alla ämnen. Likaså har lärarna enats om vikten av att läromedlen ska vara ett verktyg som erbjuds för att stödja eleverna i kunskapsutvecklingen. Dessutom uppger rektorn och lärarna att de har enats om att enbart använda läroböcker och inte digitala läromedel utifrån att det underlättar för eleverna. Rektorn leder arbetet utifrån att undervisningen ska vila på medvetna didaktiska val, där ett exempel är att elever lär sig läsa analogt innan de lär sig att läsa i digitala miljöer.

Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn tar ansvar för att göra lärarna delaktiga i valet av vilka läroböcker och andra läromedel som kan användas för att nå utbildningens mål.

Rektorn och lärare uppger i intervjuer att rektorn fördelar ekonomiska medel och i samband med inköp av nya läroböcker ger lärare i uppdrag att gemensamt se över vilka olika läroböcker som ska användas i undervisningen. Rektorn uppmanar lärare att göra medvetna och välavvägda val av läromedel genom att lärare klargör didaktiska motiv utifrån gemensamma överenskommelser. Lärare för samtal med rektorn kring på vilka sätt läromedlet med tillhörande lärarhandledning gynnar och kompletterar lärarens undervisning. Därefter för lärare diskussioner och tar gemensamma beslut i hela kollegiet. Vid övergången till en ny lärobok i matematik valde lärarna exempelvis att behålla den tidigare läroboken i en klass som referens för att jämföra elevgruppernas måluppfyllelse. Efter att ha funnit ökade kunskapsresultat med den nya läroboken har lärarna i dialog med rektorn valt att använda denna i alla klasser.

Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete gällande användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov.

I intervju med rektorn framkommer att rektorn leder ett arbete för att stärka likvärdigheten inom skolenheten gällande lärarnas användning av läroböcker och andra läromedel. Rektorn har exempelvis beslutat att skolenheten ska använda läroböcker och inte digitala läromedel. Rektorn för även diskussioner med lärare om hur läroboken utnyttjas bäst i relation till undervisningens upplägg. Rektorn och lärarna uppger att lärarna bedriver ett gemensamt arbete för att läroboken ska vara ett av verktygen för att stärka likvärdigheten och undervisningens kvalitet. I syfte att uppnå likvärdighet förs diskussioner om vilka strukturer och förutsättningar som kan behöva förändras för att främja elevers kunskapsutveckling och läsförståelse. Lärarna har exempelvis medvetet valt samma serie av läroböcker i samhälls- och naturorienterande ämnen samt teknik för att underlätta igenkänning för eleverna genom hela lägstadiet.

Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och andra läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.

I intervjuer med rektorn och lärare, samt av dokument som begärts in från huvudmannen, framgår att skolenheten gör utvärderingar med koppling till tillgången till och användningen av läroböcker. Rektorn uppger att lärarna utvärderar lärobokens funktion i undervisningen samtidigt som diskussioner förs om hur läroböckerna blir ett stöd för lärarna. Lärare uppger att det under rektorns ledning finns kopplingar mellan utvärderingar av undervisningen, användning av läroböcker och insatser i skolans systematiska kvalitetsarbete. I utvärderingarna reflekterar lärarna exempelvis över didaktiska val i förhållande till läroböckerna. Varje termin granskar rektorn tillsammans med lärarna dessutom elevernas kunskapsresultat och ställer resultaten i relation till läroböckerna som används. Utvärderingarna och den efterföljande analysen har exempelvis visat att den nya serien av läroböcker i matematik bidragit till ökad måluppfyllelse och dessutom en större trygghet för lärare i undervisningen. Likaså framkommer i intervjuer att lärarhandledningarna till den nya

läroboken i matematik är en framgångsfaktor vid lärares planering och för att ge elever utmaningar. Rektorns analys av utvärderingarna har också visat att det inte är läroboken i sig som är mest avgörande; det som gör störst skillnad är att lärarna nu samtalar när de samplanerar lektioner utifrån den nya läroboken.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom de granskade områdena. Granskningen avslutas därmed.

På Skolinspektionens vägnar

X Susanne Lindberg Åkerberg

Beslutsfattare

Signerat av: Susanne Lindberg Åkerberg

X Åke Isaksson

Föredragande

Signerat av: Åke Isaksson

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredare Fredrik Holmqvist deltagit.

Bilaga 1: Författningsstöd

Den 1 juli 2024 trädde ändringar i skollagen i kraft som syftar till att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga läromedel.¹ Ändringarna gäller för flera skolformer. För grundskolan är lydelsen följande²:

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

I skollagens första kapitel har införts definitioner av begreppen läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg.

I skollagen avses med

- lärobok: tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter,
- läromedel: helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen, och som är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art,
- lärverktyg: läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen.³

I samband med lagändringarna har regeringen även beslutat om nya formuleringar i flera läroplaner.⁴ I läroplanen för grundskolan har ändringarna följande lydelse.

Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁵

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

¹ Lag (2023:951) om ändring i skollagen (2010:800).

² 10 kap. 10 § andra stycket skollagen.

³ 1 kap. 3 § elfte–trettonde strecksatserna skollagen.

⁴ Förordning (SKOLFS 2024:590) om ändring i förordningen (2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

⁵ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper.

- alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek,
- alla lärare får tillgång till de lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁶

⁶ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Toftaskolan SO 1 den 3 december 2025. Besöket genomfördes av utredarna Åke Isaksson och Fredrik Holmqvist.

Skolenheten är en kommunal skola verksam i Ängelholms kommun med förskoleklass och grundskola, årskurserna 1–3. Förskoleklass har inte ingått i granskningen. På skolenheten går cirka 240 elever i årskurserna 1–3.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- En observation av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel.
- En gruppintervju med elever.
- En gruppintervju med lärare.
- En intervju med rektorn.
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

Bilaga 3: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i skolors arbete för att ge eleverna tillgång till och användning av läroböcker och andra läromedel i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Frågeställning

I vilken utsträckning får eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål?

Kvalitetskriterier

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel.	Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel i undervisningen på ett sätt som skapar överblick och sammanhang i ämnet.	Rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel på ett sätt som ger eleverna möjlighet till progression samt stärker elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer.	Rektorn tar ansvar för att lärarna är delaktiga i valet av läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel för att utveckla elevernas läsförståelse.	Rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov.
Lärarna ser till att eleverna får ändamålsenliga instruktioner i hur läroböcker och andra läromedel ska användas i undervisningen.	Rektorn ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.
Lärarna ser till att elever använder läroböcker och andra läromedel som är anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov.	
Lärarna ser till att eleverna får använda läroböcker och läromedel utanför lektionstid och uppmuntras använda dem utanför lektionstid för att befästa sina kunskaper.	